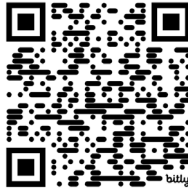

Hollands Verleden
-
Reisgids New York

Rob van Grieken

<https://bit.ly/3Vkdchy>

Instagram: @hollandsverleden

© 2024 Rob van Grieken

Titel: Hollands Verleden - Reisgids New York

Auteur: Rob van Grieken

Uitgeverij U2pi, Den Haag, www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: JouwBoekdrukkerij.nl

ISBN 978 94 9336 446 2

NUR 513

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de auteur.

INHOUD

Voorwoord	7
1. Inleiding	11
2. In den beginne...	16
3. Het oorspronkelijke gebied en zijn bewoners	18
4. De Nederlandse kolonisatie	22
5. De tour	34
5.1 Manhattan	35
5.1.1. Battery Park	35
5.1.2. Museum of the native Americans	43
5.1.3. Bowling Green	47
5.1.4. Governors Island	51
5.1.5. Liberty Island en Ellis Island	56
5.1.6. De oude straten van Nieuw-Amsterdam	63
5.1.7. Wall Street	71
5.1.8. Maiden Lane	74
5.1.9. Mannahatta Parc en slavernij	75
5.1.10. Het graf van Peter Stuyvesant	80
5.1.11. De perenboom	85
5.1.12. Washington Square Parc	88
5.1.13. Duane Park	91
5.1.14. Broadway	94
5.1.15. Museum of the City of New York	96
5.1.16. Harlem	97
5.1.17. Inwood Hill Park	100
5.1.18. Dyckman Farmhouse	105
5.2 Brooklyn	109

5.2.1. Brooklyn Bridge Park	110
5.2.2. Gowanus	113
5.2.3. Old Stone House, voorheen Vechte-Cortelyou house	115
5.2.4. Brooklyn Museum	118
5.2.5. Lefferts Historic House	120
5.2.6. Wyckoff House Museum	122
5.2.7. Amersfort Park	124
5.2.8. Coney Island en Gravesand	126
5.3 Queens	133
5.3.1. Dutch Kills	136
5.3.2. Huis Vander Ende–Onderdonk	138
5.4 The Bronx	141
5.4.1. Colendonck	142
5.4.2. De naam Bronx	145
5.5 Staten Island	149
5.5.1. Old Town	152
5.5.2. Billiou-Stillwell-Perine House	153
5.5.3. New Dorp	154
5.5.4. Historic Richmond Town	155
5.5.6. Conference House Park	156
6. Afsluiting	161
Bronnen	162
Digitale routes en kaart	165

VOORWOORD

Vanaf 1609 waren Nederlanders druk bezig in het nieuwe land aan de overzijde van de Atlantische Oceaan. In eerste instantie waren dat kooplieden die handel wilden drijven en winst maken. Maar steeds meer werd de regio een echte kolonie die uiteindelijk uitgroeide tot een groot gebied met meerdere Nederlandse plaatsen. De immense wereldstad New York City is gebouwd op dat fundament.

Toen ik geschiedenis ging studeren aan de Rijksuniversiteit Leiden kreeg ik meer zicht op het Nederlandse koloniale verleden en ons aandeel in de veelbewogen geschiedenis van New York en de Verenigde Staten. Toen ik eenmaal afgestudeerd was, reisde ik voor het eerst naar het nieuwe land. Het was in alle opzichten een bijzondere ervaring. De stad, de mensen, het leven.

En ik kwam er vaker en vaker. Talloze malen bezocht ik de stad en het land inmiddels. Meestal alleen. Want in zo'n immense stad, met zoveel drukte en bezienswaardigheden, kan je oneindig rondzwerven. Maar soms ging ik ook met mijn partner, kinderen of anderen en bezocht er de historische plekken. Het voelt aangenaam daar te zijn.

De zuidpunt van Manhattan, waar ooit Nieuw-Amsterdam gesticht werd (RVG).

De dichter Jacob Steendam, die tussen 1650 en 1660 in de vroege kolonie verbleef, noemde deze destijds de Hof van Eden. Hij kon niet vermoeden welke ‘urban jungle’ het zou worden.

De kennis en het enthousiasme die ik zo ontwikkelde voor de Nederlandse historie van de stad, wil ik graag delen in dit reisboek, met mensen die geschiedenis interessant vinden. Ze kunnen met dit boekje

op pad en zelf de historische plekken ervaren. Het is makkelijk om te lezen, ik heb het niet bedoeld als wetenschappelijk betoog. Het is juist bedoeld om de 'gewone' bezoeker van de stad een leuke historische aanvulling op zijn of haar avontuur te geven.

Nieuw-Amsterdam op de zuidpunt van Manhattan omstreeks 1664.

Achterin de reisgids is een QR code opgenomen waarmee je met je smartphone heel eenvoudig naar Google Maps navigeert en per stadsdeel of in zijn geheel alle relevante locaties direct op het scherm van je smartphone hebt.

In het midden het onderste deel van het eiland Manhattan, waar Nieuw-Amsterdam lag. Onderaan Brooklyn, waar veel Nederlanders naartoe trokken, en bovenaan New Jersey.

1. INLEIDING

Ieder jaar bezoeken veel Nederlanders New York. En terecht, een bezoekje aan de 'Big Apple' is meer dan de moeite waard. En velen weten dat Nederland ooit New York verkocht aan de Engelsen. Dat de stad ooit Nederlands was, blijkt uit de vele Nederlandse namen die je overal in de stad tegenkomt: Stuyvesant Plaza, New Utrecht Avenue, Bleecker Street, et cetera.

Nagebouwde Lenape wigwam, bedekt met boomschors.

Maar de meeste mensen weten niet hoe het precies zit. Er woonden in het gebied bijvoorbeeld al eeuwen indianen (ik noem ze gemakshalve bij de verzamelnaam Lenape) voordat ze de Europeanen zagen verschijnen. De stad New York is nog maar vierhonderd

jaar oud en is door Nederlanders gesticht. De Nederlanders kwamen als de eerste Europeanen in het gebied en stichtten er een kolonie, midden in het leefgebied van de Lenape die het gebied al eeuwenlang bevolkten. Die Lenape stammen leefden daar min of meer nog in het stenen tijdperk. Zonder stoel en tafel, zonder het wiel, zonder paarden en ook zonder schrift.

Dezelfde Nederlanders haalden al heel snel de eerste 'slaven' uit Afrika om de kolonie te versterken. Waarmee de Nederlanders verantwoordelijk waren voor de 'zwarte' bevolking van de stad in de eerste decenia van haar bestaan.

Die Nederlandse bemoeienis begon in 1609 toen de Engelsman Hudson het gebied namens Nederlandse handelaren ontdekte. En het eindigde in eerste instantie aan het einde van de Tweede Engelse Oorlog op 31 juli 1667 met de Vrede van Breda en later, in 1674, met de Vrede van Westminster voorgoed.

Officieel werd het grondgebied op dat moment formeel overgedragen aan de Engelsen. Het werd geruild met de kolonie Suriname, het Molukse eiland Run en enkele forten aan de Afrikaanse westkust. Op dat moment was dat voor de Nederlanders geen slechte deal

Nederland, ons huidige land, bestond toen overigens nog niet. Het was de tijd van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. En het was ook niet de Nederlandse overheid die verantwoordelijk was voor de kolonie. Het waren hoofdzakelijk Hollandse kooplieden, vaak verenigd in een compagnie, die alles op touw zetten met als doel handeldrijven en winst maken. Dit gebeurde vaak met een octrooi of een andersoortige goedkeuring van de Staten-Generaal in Den Haag. De mensen die de schepen bemanden en de (handels)nederzettingen kwamen bevolken, waren vaak mensen uit de Republiek, maar kwamen net zo vaak uit andere delen van Europa. Zo kwamen de eerste echte 'Hollandse' kolonisten uit Wallonië.

In dit reisverslag vertel ik het verhaal van die vroegere Nederlandse aanwezigheid in New York. Of beter gezegd Nieuw-Amsterdam, zoals het toen heette. Dit doe ik aan de hand van een tour langs alle grote stadsdelen van de stad en een aantal kleurrijke anekdotes. In bepaalde delen van de stad kan ik bijna per straat wat optekenen, in andere delen volsta ik met wat korte vermeldingen.

Overigens heb ik een kleine tegenvaller. Eenvoudig gezegd is alles gesloopt van wat er ooit was. New Yorkers hadden een ongelooflijke bouwdrang tijdens de snelle expansie van de stad en daarvoor moest

vrijwel alles wijken. De gebouwen zijn veelal weg, de sporen zijn weg en de toenmalige kustlijn is weg. Alles is afgebroken, gesloopt, verdwenen door de onuitputtelijke bouwdrang van de New Yorkers. Daar staat tegenover de grote interesse van veel Amerikanen in hun eigen verleden en afkomst, waardoor er toch heel veel boeiends verteld kan worden.

Ik pretendeer geen compleet verhaal te vertellen. Daarvoor is de geschiedenis te omvangrijk en tegelijkertijd te weinig fysiek tastbaar. Mijn tour gaat langs veel markante punten met een Nederlands verhaal. De 'urban jungle' heeft veel verloren laten gaan van wat ooit het nieuwe land was met veel natuur, maar de verhalen zijn talrijk en de impressie is groots in deze wereldstad.

*Times Square, midden op Manhattan,
het bruisende hart van de stad (RVG).*

2. IN DEN BEGINNE...

De meeste bezoekers komen per vliegtuig aan op een van de internationale luchthavens. Eenmaal aangekomen op JFK Airport of LA Guardia nemen ze een taxi of metro naar het centrum van de wereld: Manhattan. Manhattan is een van de vijf grote stadsdelen – of ‘boroughs’ – en is feitelijk gelegen op een eiland in het midden van de stad. Het wordt omsloten door twee grote rivieren: aan de westzijde de Hudson River (die door de Nederlanders Noort Rivier werd genoemd) aan de oostzijde door de East River (door de Nederlanders de Zuydt Rivier genoemd). Daar op Manhattan zitten de meesten te midden van het vele beton en de constante verkeersstroom in een klein kamertje in een ontzettend duur hotel. Ze vergapen zich op Times Square, nemen de gratis ferry naar Staten Island en bezoeken het vrijheidsbeeld. Of ze gaan lekker shoppen in de vele grote warenhuizen.

Manhattan is de plek waar de Nederlanders van de West-Indische Compagnie in de zeventiende eeuw in het nog bijna ongerepte gebied vol bossen, beekjes en moerassen een nederzetting bouwden, genaamd Nieuw-Amsterdam. Het was een fort met enkele huizen ernaast op een bijna ongerept eiland. Aan de noordkant werd de vestiging afgesloten door een stadswal, wat nu Wallstreet is.

De Lenape, de inheemse bevolking, woonden er niet permanent maar gebruikten het eiland voor het vergaren van voedsel en voor bijeenkomsten. Zo lagen er grote bergen lege oesterschelpen her en der verspreid over het eiland en waren er voetpaden die het eiland doorkruisten. Het traject van het belangrijkste pad is nog steeds zichtbaar, want dat is het huidige Broadway. Deze route liep en loopt – als je hem helemaal af zou gelopen – tot ver op Long Island door. De andere kant op gaat hij naar het noorden van New York State. Er waren her en der op het eiland kleine seizoensnederzettingen.

3. HET OORSPRONKELIJKE GEBIED EN ZIJN BEWONERS

Nieuw-Amsterdam was de naam van de zeventiende-eeuwse versterkte nederzetting die gelegen was in een veel groter gebied dat de Nederlanders voor de handel wilden koloniseren. Dat hele gebied werd aangeduid als Nieuw-Nederland. Dit overzeese stuk Nederland omvatte het gehele grondgebied van de Lenape en aanverwante volkeren. Het gebied reikte van de zuidelijke rivier de Delaware, waar nu Philadelphia ligt, helemaal langs de loop van de rivier de Hudson naar het noorden tot Albany, waar de Hollanders de nederzettingen Fort Oranje en Rensselaer stichtten, en in het oosten tot de rivier de Connecticut, waar ze een nederzetting vestigden in wat nu Hartford is. Het was een ontzettend groot stuk land, veel groter dan Nederland zelf. Nieuw-Amsterdam als hoofdzetel was een maritieme toplocatie, met een goed beschutte natuurlijke binnenhaven en de mogelijkheid om via het water het gehele gebied te bereiken.

En het was – zoals eerder gezegd – niet de Nederlandse staat of overheid die voor het gebied en nederzettingen verantwoordelijk was. In eerste instantie waren dit de handelaren in de in 1614 opgerichte Nieuw-Nederland Compagnie, en later de West-

Indische Compagnie die daaruit voortkwam. Dit was een verbond van Nederlandse kooplieden die een monopolie kregen toegewezen van de Staten-Generaal. Ten noorden en zuiden van dit gebied waren de Engelsen actief: aan de noordkant in het gebied rondom het huidige Boston en in het zuiden in wat nu Virginia is.

En dit hele grote 'Nederlandse' gebied was weliswaar dunbevolkt, maar zeker niet onbewoond. Het was het leefgebied van de Lenape: de inheemse bevolking die er al duizenden jaren woonden en die leefden van hert, kalkoen, vis en schaaldieren, noten, bessen en mais. Hun kampen bestonden uit soms wel tweehonderd mensen. Het waren verschillende groepen met vaak dezelfde taal, die soms in grotere verbanden bij elkaar kwamen. Hun huwelijken waren monogaam en om de dood werd diep getreurd. Ze geloofden dat de doden langs een sterrenpad reisden en dat elke ster een voetafdruk was. Tegenwoordig worden deze oorspronkelijke Amerikanen vaak aangeduid met de verzamelnaam Lenape. Lenape betekent zoiets als 'gewone mens'.

Woorden als mocassin, powwow, squaw, tomahawk en totem zijn uit hun taal afkomstig. De Lenape kenden geen schrift en ook geen tafel en stoelen. Of het gebruik van metalen. Of buskruit. Feitelijk leefden ze

nog in het stenen tijdperk. Ze geloofden in een god, de schepper Kishelemukong, en kenden vele rituelen, vaak met zang en dans.

Naar schatting woonden in de huidige Verenigde Staten ongeveer twintig miljoen 'native Americans' ten tijde van de kolonisatie. Ze leefden verspreid in meer dan duizend stammen die onderdeel waren van grotere verbanden en groepen. In het gebied van de huidige stad woonden naar schatting zo'n vijftienduizend Lenape en eromheen nog eens zo'n dertig- tot vijftigduizend. De taal die de meesten spraken - in verschillende varianten, werd ook Lenape genoemd, of Munsee-Delaware. Hun land werd Lenapehoking genoemd, oftewel 'het land waar de Lenape wonen'.

Als onderdeel van het grotere Lenapeverbond leefden ze als afzonderlijke stammen. Zo bevolkten wat zuidelijker de Raritans het huidige Staten Island en woonden aan de westkant van de Hudson River de Hackensacks. Hun tegenpolen, met wie ze soms vreedzaam leefden maar soms ook in conflict waren, waren de Wecquaesgeeks aan de oostzijde van de huidige East River, in de Bronx en noordelijk Manhattan. De Canarsee leefden aan de westkant van Long Island, waar nu Brooklyn en Queens liggen, en op zuidelijk Manhattan.

Het waren verschillende, veelal nomadische stammen die op hun beurt weer tot grotere verbanden behoorden. De komst van de Europeanen, die door de Lenape werden aangeduid als Shouwunnock, ofwel ‘zoute mensen’, zou hun leven voorgoed veranderen.

Nieuw Amsterdam ofte nue Nieuw Iorx opt't Eylant Man. Gezicht op kust van het eiland Manhattan vanaf de zee op de stad Nieuw Amsterdam of New York, onder grote bewolkte lucht. Op zee vier zeilschepen; de grootste lost schoten. Drie schepen met Nederlandse vlag, rechtsonder drie roeiboortjes. Midden steiger met twee palen waarachter huizenrijen. Omstreeks 1660. (Bron: Rijksmuseum)